

Tornio

HYVINVOINTIRAPORTTI 2021
Tornion kaupunki

Sisällysluettelo

Johdanto	3
1. Turvallinen ja viihtyisä asuin- ja elinympäristö	5
1.1 Kehittämiskohde: Kuntalaisten esteettömän ja turvallisen lähiliikkumisen mahdollistaminen.....	5
1.2 Kehittämiskohde: Nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisy	6
2. Kuntalaisten osallisuus terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä vahvistuu	7
2.1 Kehittämiskohde: Osallisuuden kehittäminen ja vahvistaminen.....	7
2.2 Kehittämiskohde: Kuntalaisten aktivointi omaehtoiseen hyvinvoinnin edistämiseen	8
2.3 Kehittämiskohde: Vertaisryhmätoiminnan kehittäminen.....	9
2.4 Kehittämiskohde: Vaikuttamistoimielinten; Ikäihmisten neuvoston, nuorten neuvoston, vammaisneuvoston rooli terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä vahvistuu	10
2.5 Kehittämiskohde: Järjestö- ja yhdistystoimijoiden rooli yhteistyökumppaneina selkeytyy	10
3. Sairauksien ja tapaturmien ennaltaehkäisy	10
3.1 Kehittämiskohde: Lasten- ja nuorten mielenterveysongelmien ennaltaehkäisy.....	10
3.2 Kehittämiskohde: Sydän- ja verisuonitautien ennaltaehkäisy	11
3.3 Kehittämiskohde: Päihdelähtöisten sairauksien ja tapaturmien vähentäminen	12
3.4 Kehittämiskohde: Ikäihmisten kaatumis- ja putoamistapaturmien ennaltaehkäisy	13
4. Liikunnallisen elämäntavan vahvistuminen perheiden arjessa ja liikkumisedellytysten tukeminen	13
4.1 Kehittämiskohde: Liikuntaverkoston luominen	13
4.2 Kehittämiskohde: Lasten ja nuorten liikkumisen lisääminen	14
4.3 Kehittämiskohde: Työikäisten työmatka- ja vapaa-ajan liikkumisen aktivointi	14
5. Yhteenveto.....	15

Johdanto

Kuten Tornion kaupunginjohtaja Jukka Kujala tilinpäätöskertomuksessa 2021 kuvaa, vuosi oli muutosvuosi – myös hyvinvointityössä ja -tilanteessa. Covid -19 –pandemian jatkuminen, siihen liittyvät epävarmuudet ja tautitilanteen heijastuminen kaupungin palveluihin sekä jokaisen torniolaisen elämään on laajasti vaikuttanut myös kaupungin hyvinvointitilanteen kehitykseen. Vuosi 2021 oli Tornion kaupungin 400 –vuotisjuhlavuosi, mikä koronapandemian sallimissa rajoissa näkyi monenlaisina kaupunkilaisia osallistavina tapahtumina ja viestinnässä.

Valtuustokauden vaihtuminen on aina hyvinvointityön pitkäjänteisyyden näkökulmasta tärkeä muutosajankohta ja siihen sijoittuu valtuustokausittaisen laajan hyvinvointikertomuksen laadinta. Laajan kertomuksen kertomusosassa katsotaan hyvinvointitilanteen kehitystä kuluneella valtuustokaudella ja valitaan painopisteet tulevalle valtuustokaudelle. Hyvinvointi- ja turvallisuusohjelmaosassa laaditaan toimenpidesuunnitelma valittujen painopisteiden ja tavoitteiden toteutukseen uudelle kaudelle.

Vuonna 2021 jatkui hyvinvointialueuudistuksen lainsäädännön valmistuminen, mikä on kuntien tulevaisuuden hyvinvointityön kannalta suuri muutos. Vuoteen 2021 osui myös kaupungin toimintaa ohjaavan kaupunkistrategian päivitys. Kaupunkistrategian päivityksessä yhtenä tietopohjana on edellä mainittu hyvinvointikertomustieto. Tietoon perustuvaa hyvinvointi- ja turvallisuusohjelmatyötä tehtiin syksyn 2021 aikana linkittyneenä strategiatyöhön niin, että ohjelma on linjassa ja toimii kaupunkistrategian toimeenpano-ohjelmana alkaneella valtuustokaudella.

Tässä vuosittaisessa hyvinvointiraportissa kuvataan tehtyä hyvinvointityötä torniolaisten vuoden 2021 hyvinvointitilanteen pohjalta. Laajassa katsannossa kaupungin koko palveluverkoston ja toimijayhteistyön tavoitteena on edistää kaupungin asukkaiden terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Tämän raportin tilannekuvauksessa ja tehdyn työn arvioinnissa keskitytään kauden 2017 – 2021 hyvinvointisuunnitelmassa asetettuihin painopisteisiin ja kehittämiskohteisiin.

Vuosittaista raporttia laatimassa ovat olleet kaupungin hyvinvointiryhmässä:

- pj Outi Kääriäinen, keskushallintopalvelut
- Antti Härkönen, liikuntapalvelut
- Henna Kumpula, tekniset palvelut ja varhaiskasvatus
- Maarit Alalahti/Teija Alatalo, vanhus- ja hoitopalvelut
- Marianne Junes-Leinonen, terveysneuvonta
- Ritva Koskinen, sosiaali- ja vammaispalvelut
- Tarja Forsström, opetuspalvelut
- siht. Jaana Sahi, keskushallintopalvelut

Hyvinvointityön ohjausryhmänä on toiminut Tornion kaupungin hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden (Hytetu) johtoryhmä:

- pj, kaupunginjohtaja Jukka Kujala

- kaupunginhallituksen puheenjohtaja Olli Rainio
- kaupunginvaltuuston 2. vpj
- hallintopäällikkö Outi Kääriäinen
- kehitysjohtaja Sampo Kangastalo
- perusturvajohtaja Leena Karjalainen/vt. Maarit Alalahti
- sivistystoimenjohtaja Ilkka Halmkrona
- tekninenjohtaja Markus Kannala
- sihteeri, hyvinvointisuunnittelija - työsuojelupäällikkö Jaana Sahi

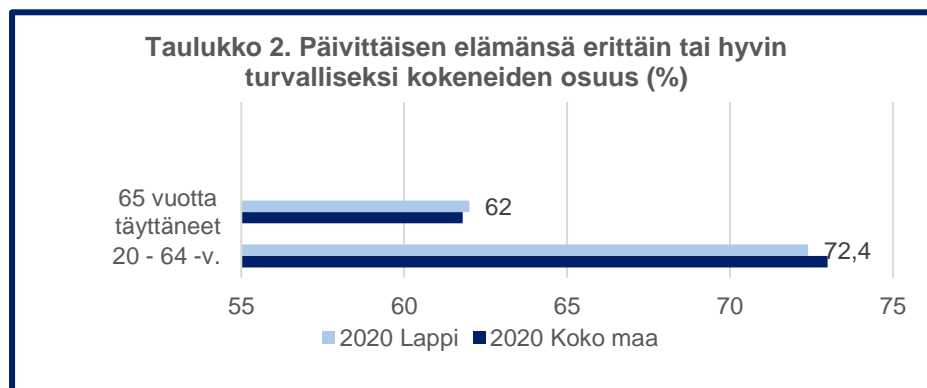
1. Turvallinen ja viihtyisä asuin- ja elinympäristö

1.1 Kehittämiskohde: Kuntalaisten esteettömän ja turvallisen lähiliikkumisen mahdollistaminen

Hyvää asuinympäristöä ja turvallisuutta pidetään Torniossa kuntalaisten näemyksen mukaan yhtenä hyvän kotikunnan tärkeimmistä asioista (taulukko 1).

Taulukko 1: Torniolaisten näkemykset tärkeimmistä asioista hyvässä kotikunnassa 2020 (N=202)	
Kolme tärkeintä vuonna 2020:	
❖ Hyvä asuinympäristö	(62 %) +
❖ Turvallisuus	(47 %) + (2017: 41%)
❖ Hyvät palvelut	(46 %) -

Tietoa torniolaisten turvallisuuden kokemuksesta ei suoraan tilastoista löydy, mutta lappilaisten kokemus vastaa melko lailla koko maan tilannetta (Taulukko 2).

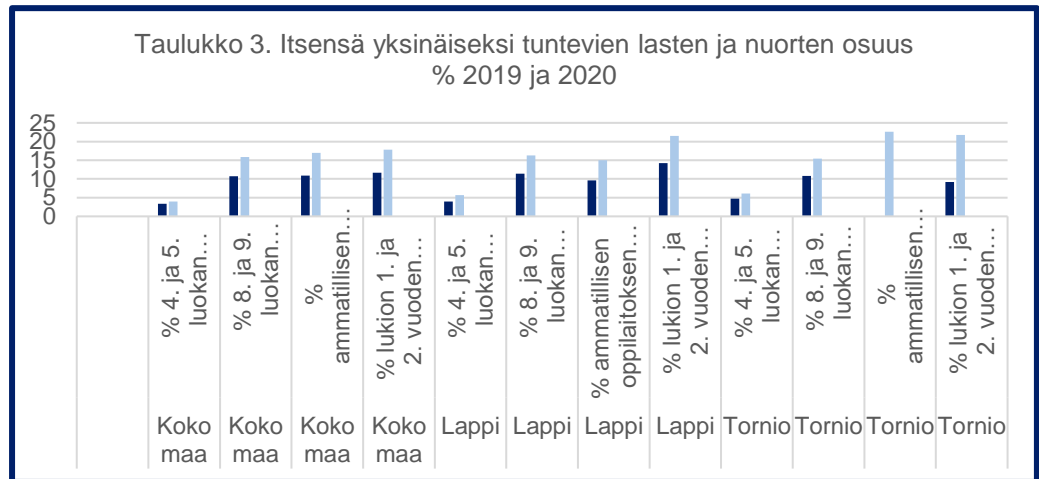

Torniolaisten turvallisuuden vahvistamiseksi hyvinvointitilanteen seurantaan on valittu omat turvallisuustilannetta mittaavat turvallisuusindikaattorit. Alkaneen valtuustokauden hyvinvointisuunnitelma on syksyllä 2021 nimetty hyvinvointi- ja turvallisuusohjelmaksi, jossa esitetään turvallisuutta vahvistavia konkreettisia toimenpiteitä toimialoilla toimeenpantaviksi.

Monialainen liikenneturvallisuustyöryhmä on kokoontunut säännöllisesti ja edistää toimijoiden, kuten liikenneturvan, poliisin, aluehallintoviranomaisen ja kaupungin palveluyksiköiden välistä yhteistyötä liikenneturvallisuuden vahvistamiseksi. Yhteistyön sisältöinä ovat olleet eri ikäisille suunnatut tempaukset, viestintä, suunnittelu, materiaalien välitys sekä koulutusyhteistyö. Lähiliikuntapaikkojen, reittien sekä leikkikenttien kunnostusta on jatkettu ja keskusta-alueella on tehty turvallisuutta lisääviä katutöitä.

1.2 Kehittämiskohde: Nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisy

Syrjäytymiskehityksen varhaisina riskitekijöinä voidaan nuorten kohdalla nimetä mm. ystävien puuttuminen, koulukiusaaminen, harrastusten puuttuminen, opiskelun keskeytyminen ja perheen tilanteeseen liittyvät tekijät, mm. lastensuojelun tarve. Yksinäisyyden kokemus on 2020 ollut kasvussa niin Torniossa kuin koko maassakin (Taulukko 3). Koronapandemiaan liittyvät etäkouluratkaisut sekä rajoitukset harrastuksiin osallistumisessa ja kokoontumisissa ovat erityisesti nuorten kohdalla koettu kuormittaviksi.

Kiusaaminen on Torniossa vuoden 2019 hyvän kehityssuunnan jälkeen kääntynyt 2021 nousuun sekä ala- että yläkoululaisilla (Taulukko 4). Kiusaamisen ehkäisy edellyttää jo aiemmin käynnistettyjen toimien, kuten koulunuorisotyön vertais-, ryhmäytys- ja ohjatun välituntitoiminnan sekä koulujen kiusaamisen puuttumisen mallin ja oppilashuoltotyön ohelle tarkempaa ilmiön selvittämistä ja vaikuttavien ehkäisevien toimenpiteiden käynnistämistä.

Taulukko 4. Kiusaamisen yleisyys koululaisilla ja opiskelijoilla 2019 - 2021

Vastaajan ikäryhmä	Ei ole kiusattu lainkaan kuluva lukuvuonna (2019)	Ei ole kiusattu lainkaan kuluva lukuvuonna (2021)	Kiusattu vähintään kerran viikossa (2019)	Kiusattu vähintään kerran viikossa (2021)	Koulukiusaaminen jatkunut tai pahentunut aikuiselle kertomisen jälkeen (2019)	Koulukiusaaminen jatkunut tai pahentunut aikuiselle kertomisen jälkeen (2021)
Vuosi	2019	2021	2019	2021	2019	2021
4.-5. lk	58,4	63	7,3	10,9	16,5	22,8
8.-9. lk	74,3	76,8	5,3	7,3	-	-
Lukio	82	91	1,7	1,2	-	-
Amm. oppilaitos	-	88,5	1,3	-	-	-

Osallistuminen koulutukseen ja työelämään sekä riittävä taloudellinen toimeentulo ovat keskeisiä syrjäytymisen ehkäisyssä. Torniossa henkilöitä, jotka vuonna eivät ole opiskelijoita, tai joilla ei ole perusasteen jälkeistä koulutusta on koko maan tilannetta vähemmän, mutta määrä on ollut 2019 – 2020 lievästi

nouseva. Samoin on tilanne työkäisten, pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden kohdalla. (Taulukko 5 ja 6.)

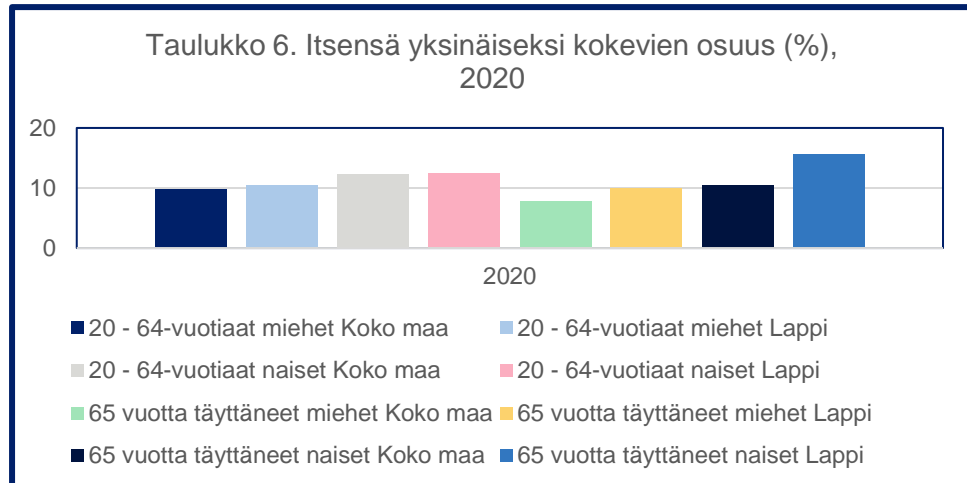
Oppivelvollisuus laajeni 2021 voimaan tulleella lainsäädännöllä ja toisen asteen opinnoista tuli maksuttomia laajennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluville nuorille. Koulu tukee lapsia ja nuoria myös koko koulutaipaleen ajan työelämään tutustumisella ja luomalla näköaloja peruskoulutuksen jälkeisiin opintoihin mm. opinto-ohjauksella. Torniossa käynnistetty tietoa, neuvontaa, ohjausta sekä palveluja tarjoava Tohjaamo –toiminta tavoitti 2021 osan nuorista etäyhteydellä jopa paremmin kuin perinteisesti tapaamisilla. Torniossa käynnistyi 2021 myös työllisyyden kuntakokeilu, joka tarjoaa aiempaa yksilöllisemmän, tiiviimmän ja varhaisemmassa vaiheessa käynnistyvän tuen työnhakuun.

2. Kuntalaisten osallisuus terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä vahvistuu

2.1 Kehittämiskohde: Osallisuuden kehittäminen ja vahvistaminen

Osallisuuden kokemus on vastavoima yksinäisyydelle ja tukee toimintakykyä koko elämän ajan. Varsinaisia, koko torniolaista väestöä koskevia osallisuusin-

dikaattoreita ei Torniossa ole käytössä, mutta kouluterveyskyselyn osalta erityisesti torniolaisten lasten ja nuorten osallisuus edellyttää osallistumis- ja vaikuttamisrakenteiden vahvistamista sekä uusia käytänteitä. Aikuisväestön yksinäisyyden kokemuksesta on tietoa vuodelta 2020 Lapin alueelta. Lappilaiset kokevat itsensä yksinäiseksi yleisemmin kuin koko maassa, erityisesti 65 vuotta täyttäneet naiset (Taulukko 6).

Syksyllä 2021 vahvistettu Tornion osallisuusmalli luo suuntaviivat ja sitouttaa kaikenikäisten torniolaisten osallisuuden kehittämiseen, huomioiden erityisesti ne kuntalaiset, joiden osallistumisessa on haasteita. Hyvinvointi- ja turvallisuusohjelmatyössä 2021 yhdeksi kehittämiskohteeksi on nimetty osallisuuden kokemuksen vahvistuminen, johon työryhmät ovat kirjanneet useita konkreettisia toimenpiteitä osallisuusmallin toimeenpanon tueksi.

2.2 Kehittämiskohde: Kuntalaisten aktivointi omaehtoiseen hyvinvoinnin edistämiseen

Kuntalaisten oman ja läheisten hyvinvoinnin ylläpitämisen ja edistämisen mahdollistaminen ja kannustaminen ovat pitkäjänteistä poikkihallinnollista työtä, jonka tuloksia mitataan pidemmällä aikajänteellä mm. sairastavuudessa ja työkykyisyydessä. Yhtenä mittarina työn onnistumisessa on työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien määrän kehitys (Taulukko 7), mikä on ollut sekä Torniossa, että koko maassa ja Lapissa lievästi laskussa.

Taulukko 7. Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 – 64 – vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä.	2019	2020	2021
Koko maa	6,6	6,5	6,3
Lappi	9,3	9	8,7
Tornio	7,4	7,3	7,2

Hyvinvoinnin edistämistyö linkittyy kaupungin palveluissa osallisuuden vahvistamiseen, elin- ja toimintaympäristöjen kunnossapitoon ja kehittämiseen sekä palvelujen asiakaslähtöisyyden edistämiseen – sisällöllisesti kaikkeen palvelutoimintaan. Omaehtoista hyvinvoinnin edistämistä on tuettu 2021 mm. varmistamalla elämäntapaohjelmien mukaisesti kohderyhmien osallistuminen hyvinvointi- ja turvallisuusohjelmatyöryhmien ohjelmatyöhön, aktiivisella viestinnällä covid -19 –tilanteesta sekä rajoitus- ja suojautumistoimista.

Varhaiskasvatuksessa on toteutettu liikkumiseen liittyviä hankkeita, koulutoimi käynnisti harrastamisen Suomen mallin mukaisen METKA –hankkeen, leikki- ja liikuntapalveluita on kunnostettu ja merkitty. Lasten ja nuorten ravitsemuspalveluissa on kiinnitetty huomiota turhan sokerin välttämiseen ja näin totuttu lapsia vähäsokerisempaan ravintoon. Liikuntapalveluissa on pikaisesti pyritty tarjoamaan rajoitusten vuoksi tauolla oleville liikuntaryhmille korvaavia tapoja liikkua.

Eriarvoisuuden ehkäisemiseksi ja hyvinvointia edistävien palveluiden taloudellisen saavutettavuuden lisäämiseksi Torniossa on otettu 2019 käyttöön Kaiku – kortti, jolla korttiin oikeutettu voi hankkia maksutta Kaikukorttiverkostoon kuuluvien palveluntarjoajien kulttuuri- ja liikuntapalveluita. Torniossa erityisesti uimahallipalvelut ovat olleet 2021 Kaiku –kortin käyttäjien suosiossa – tosin koronarajoitusten mahdollistamissa puitteissa.

2.3 Kehittämiskohde: Vertaisryhmätoiminnan kehittäminen

Vertaisryhmätoiminnan järjestäminen on perinteisesti ollut järjestötoiminnan vahvaa aluetta. Kunta – järjestöyhteistyöllä, 2021 kaksi kertaa järjestetyillä toimijatreffitapaamisilla järjestötoimijoiden kanssa ja järjestöavustuksilla, on tuettu järjestöjen edellytyksiä järjestää vertaisryhmätoimintaa. Kaupungin tukema kohtaamispaikkatoiminta Meän Talolla ja Tornion Perheiden Talolla on jatkunut koronarajoitusten sallimissa rajoissa, myös virtuaalisia kohtaamistilanteita järjestämällä. Kaupunki on tukenut myös ikääntyneille ja yleisesti kuntalaisille vertaisryhmätoimintaa järjestäviä hankkeita hyvinvointiviestinnällä ja kutsumalla mukaan hyvinvointi- ja turvallisuusohjelmatyöhön.

Nuorisotyö on aktiivisesti kehittänyt vertaisryhmälähitoimintaa korvaavia tapoja tukea nuorten hyvinvointia, joka etenkin pandemian vuoksi on toimijoiden havaintojen perusteella heikentynyt. Esimerkiksi kauppakeskus Rajalla on järjestetty nuorisotyön popup –kohtaamispaikkatoimintaa koronaturvallisuus huomioiden.

2.4 Kehittämiskohde: Vaikuttamistoimielinten; Ikäihmisten neuvoston, nuorten neuvoston, vammaisneuvoston rooli terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä vahvistuu

Vaikuttamistoimielimiltä kerättiin tietoa hyvinvointikertomukseen keväällä 2021 ja niillä on ollut vahva edustus syksyn 2021 aikana työskennelleissä hyvinvointi- ja turvallisuusohjelmatyöryhmissä. Lisäksi neuvostoja on pyydetty ottamaan kantaa osallisuusmalliin. Vuoropuhelu neuvostojen kanssa on vahvistunut Torniossa, mutta edelleen hyvinvointi- ja turvallisuusohjelmatyöryhmät esittävät tulevaan suuntavassa ohjelmassaan kaupungin vahvempaa roolia neuvostojen aktiivisessa kuulemisessa ja mukaan ottamisessa suunnitteluun ja päätöksentekoon.

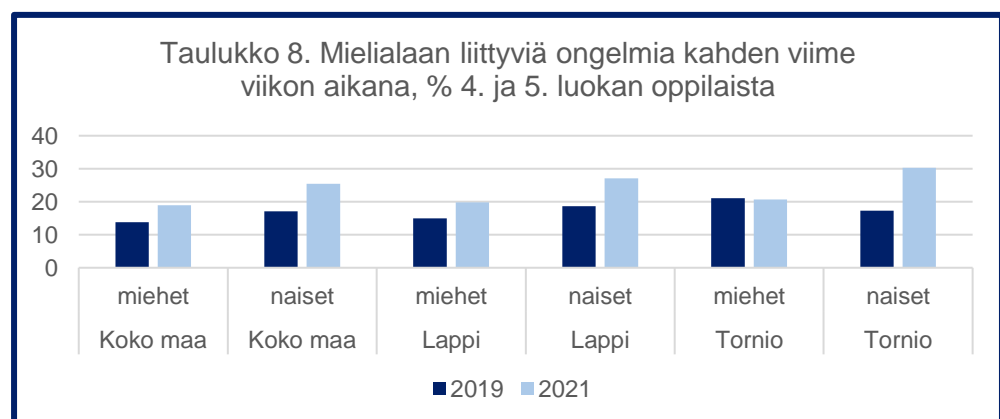
2.5 Kehittämiskohde: Järjestö- ja yhdistystoimijoiden rooli yhteistyökumppaneina selkeytyy

Koronapandemiasta huolimatta toimijatreffit järjestettiin hyvinvointityön vuosikellon mukaisesti kaksi kertaa vuonna 2021, tällä kertaa etäyhteydellä. Toimijoilta kerättiin ideoita hyvinvointi- ja turvallisuusohjelman sisällöllisiksi kehittämiskohteiksi eri ikäryhmille sekä järjestöjen keskinäisen ja kunta- järjestöyhteistyön edelleen kehittämiseksi. Tornio on Meri – Lapin järjestökeskus Majakan arvion mukaan edistänyt kunta – järjestöyhteistyötä mallikkaasti kuluneella vuosikymmenellä.

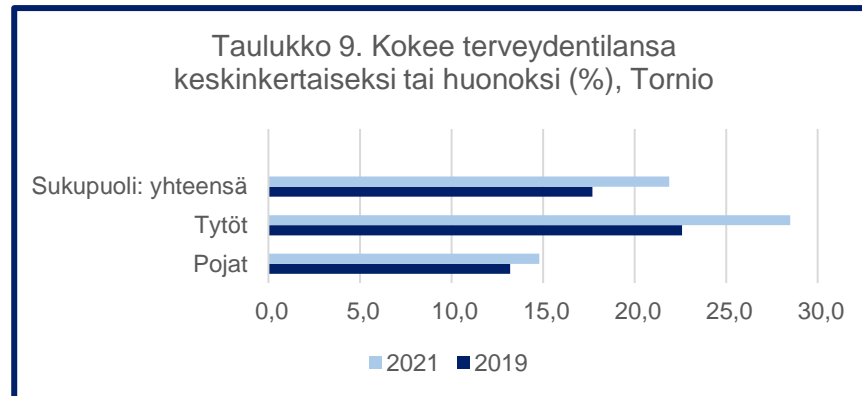
3 Sairauksien ja tapaturmien ennaltaehkäisy

3.1 Kehittämiskohde: Lasten- ja nuorten mielenterveysongelmien ennaltaehkäisy

Mielialaan liittyvät ongelmat ovat kouluterveyskyselyn 2021 mukaan lisääntyneet pari viime vuoden aikana koko maassa, mutta erityisesti alakouluikäisten tyttöjen kohdalla ne ovat lisääntyneet Torniossa muuta maata ja Lappia enemmän (Taulukko 8).

Samanlainen, heikentyvä kehitys näkyy yläkoulussa ja toisen asteen oppilaitoksissa opiskelevien ahdistuneisuuden kokemuksissa sekä yläkouluikäisillä kokemuksessa omasta terveydentilasta, ja jälleen erityisesti tytöillä (Taulukko 9).

Koulu-uupumus on kasvussa molemmilla sukupuolilla, kouluviihtyvyys laskussa tytöillä ja huomattava osa yläkouluikäisistä nukkuu suosituksiin nähden liian vähän (Taulukko 10), millä voi olla suoraan yhteyttä koettuun kouluviihtyvyyteen ja mielen hyvinvoinnin ongelmiin. Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin ongelmat ovat myös koulujen arjen havaintojen perusteella selvästi havaittavissa mm. levottomuutena, koulupelkoina, vetäytymisenä, jopa lasten aggressiivisuutena.

Taulukko 10. Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, %Tornio	Pojat 8.-9.lk	Tytöt 8.-9.lk	Lukio	Ammatti-oppilaat
2019	33,0	36,4	44,5	-
2021	36,9	43,4	53,0	46,2

Lasten ja nuorten mielen hyvinvointia on pyritty Torniossa tukemaan monialaisesti eri palveluilla. Korona-aikanakin on huolehdittu aikuisten, kuten opetushenkilöstön, koulupsykologin, kouluterveydenhoitajien, koulunuorisotyöntekijöiden, etsivän nuorisotyön jne. saatavilla olost nuorten tukena. Kokemus mm. opettajien välittävästä ja oikeudenmukaisesta kohtelusta onkin 2021 kyselyssä kehittynyt myönteisesti.

3.2 Kehittämiskohde: Sydän- ja verisuonitautien ennaltaehkäisy

Kaupungin terveystalveissa on tunnistettu väestön lisääntynyt ylipainoisuus, lihavuus sekä liikkumattomuus, jotka kaikki ovat riskitekijöitä sekä sydän- ja verisuonitautien, tuki- ja liikuntaelinsairauksien, että lisääntymisterveyden ongelmien esiintyvyydessä. Jo alle kouluikäisten lasten ylipainoisuus on Torniossa huomattavasti koko maan tasoa yleisempää (Taulukko 11).

Taulukko 11. Ylipainon yleisyys, %	Vuosi	Koko maa	Tornio
2 - 6-vuotiailla	2019	19,3	27
2 - 6-vuotiailla	2020	21,5	29,8
7 - 12-vuotiailla	2019	22,9	27
7 - 12-vuotiailla	2020	24,6	28,5
8. ja 9. lk	2019	16,9	22,2
8. ja 9. lk	2021	18	21,9

Sydän- ja verisuonitautien ehkäisy on kaupungin palveluissa toteutunut vuonna 2021 ohjauksena terveellisiin elintapoihin neuvola- ja kouluterveydenhuollon palveluissa, ravitsemussuositusten mukaisen ruuan tarjoamisena kaupungin ravitsemuspalveluissa varhaiskasvatuksessa ja kouluilla, koulujen terveystiedon opetuksessa, elintapaneuvontapalveluna sekä liikuntapaikkojen, -reittien ja – palvelujen tarjoamisena.

3.3 Kehittämiskohde: Päihdelähtöisten sairauksien ja tapaturmien vähentäminen

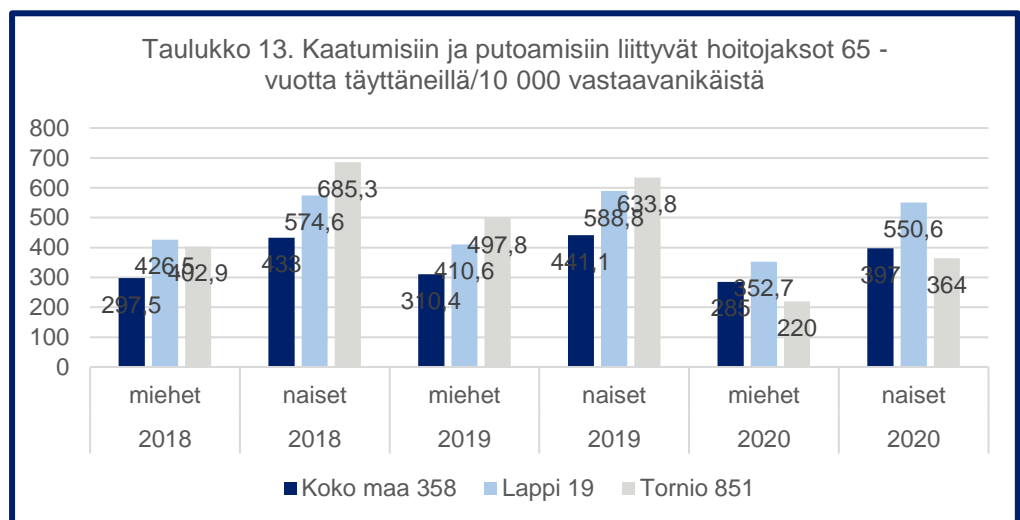
Taulukko 12. Päihteiden käyttö nuorilla, %	2017	2019	2021	Koko maa
Tupakoi päivittäin				
8. ja 9. luokkalaiset	7,2	5,2	5,3	5,3
lukion 1. ja 2. luokan oppilaat	4,1	1,7	1,8	2,3
ammattioppilaat	20,2	-	9,9	17,5
Nuuskaa päivittäin				
8. ja 9. luokkalaiset	9,9	9,7	9,9	3,8
lukion 1. ja 2. luokan oppilaat	4,1	4	3	2,6
ammattioppilaat	26,6	-	16,2	12,1
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa				
8. ja 9. luokkalaiset	11,4	13,4	12,9	8,9
lukion 1. ja 2. luokan oppilaat	19,2	18,9	21,1	14,9
ammattioppilaat	32	-	22,2	24
Kokeillut laittomia huumeita				
8. ja 9. luokkalaiset	6,5	2,9	5,8	8,1
lukion 1. ja 2. luokan oppilaat	5,8	3,5	3	12,6
ammattioppilaat	18,9	-	13,1	17,7

Päihteitä torniolaiset ja Torniossa opiskelevat nuoret käyttävät nuuskaamista ja kuukausittaista humalajuomista lukuun ottamatta koko maan tasoa vähemmän (Taulukko 12. Väritys suhteessa koko maan tilanteeseen). Ehkäisevä päihdetyö toteutui 2021 kouluilla ja oppilaitoksissa päihteidenkäyttöön liittyvinä ohjeistuksina, perusopetuksessa terveystiedon oppiaineen sisällöissä sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon vastaanotto toiminnan sisältöinä. Tapahtumia ei vuonna 2021 koronasta johtuen juurikaan järjestetty. Nuorisotyössä nuorisotyön tiloilla ja popup -toiminnassa sekä koulunuorisotyössä jo perussisällöt ovat ehkäisevää päihdetyötä. **Monialainen päihdeinformaatioryhmä (Info –ryhmä)**. Nuorisotyö, poliisi ja sosiaalitoimi järjestivät Ankkuritoiminnan puitteissa 18 nuoren tapaamisen.

Aikuisväestön osalta paikallista tietoa päihteidenkäyttötilanteesta ei ole saatavilla, mutta sosiaalitoimessa, erityisesti lastensuojelussa, lisääntyneiden lastensuojeluilmoitusten yhteydessä on ollut esillä sekä nuorten, että perheiden huoltajien haitallinen päihteidenkäyttö. A-klinikan toiminnassa ja liikennevalvonnassa on korostunut eri päihteiden sekakäyttö.

3.4 Kehittämiskohde: Ikäihmisten kaatumis- ja putoamistapaturmien ennaltaehkäisy

Ikääntyneiden kaatumiset ovat olleet Torniossa seurattavana indikaattorina jo pidempään ja kohdennetulla kaatumisten ehkäisytyöllä on saavutettu hyviä tuloksia (Taulukko 13.) Työmuotoina ovat olleet kotikuntoutusmallin mukainen ohjaus ja neuvonta tasapainon ja turvallisen liikkumisen tueksi, kotien turvakartoitukset, ikääntyneiden käyttämien lääkkeiden kartoitukset, erityisliikuntaryhmät, jotka tosin korona-aikana ovat olleet rajoitusten kohteena. Ikääntyneiden hankkeiden ja kohtaamispaikkatoiminnan, jotka myös kärsivät vuonna 2021 rajoit- teista, säännöllisiin sisältöihin kuuluvat tasapaino- ja liikkuvuusharjoitteet.

4 Liikunnallisen elämäntavan vahvistuminen perheiden arjessa ja liikkumisedellytysten tukeminen

4.1 Kehittämiskohde: Liikuntaverkoston luominen

Varsinaista liikuntafoorumia ei 2021 kutsuttu koolle osittain koronarajoituksista johtuen, mutta liikuntaseuratoimijoita kutsuttiin muiden toimijoiden ohella virtuaalisille toimijatrefeille kahdesti vuoden aikana. Liikuntaseuroista kerättyä yhteystietolistaa käytettiin viestinnässä esim. urheilijoiden terveydestä ja UKK – instituutin koulutuksista.

4.2 Kehittämiskohde: Lasten ja nuorten liikkumisen lisääminen

Lasten ja nuorten liikkumisessa on tapahtunut sekä myönteistä, että heikentyvää kehitystä (Taulukko 14). Koulujen MOVE –mittauksissa ja arjen toiminnassa tehdyissä havainnoissa huolta herättää erityisesti liikunta-aktiivisuuden polarisoituminen paljon ja ei juuri ollenkaan liikkuviin lapsiin ja nuoriin. Liki puolella 5. ja 8. –luokkalaisista todettiin MOVE –mittauksissa 2021 fyysisen toimintakyvyn olevan mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla.

Taulukko 14. Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, %	Pojat 4. ja 5. lk	Tytöt 4. ja 5. lk	Pojat 8. ja 9. lk	Tytöt 8. ja 9. lk	Tytöt lukio	Pojat Lukio	Tytöt ammattioppilaat	Pojat ammattioppilaat
2019	40,6	29,2	26,8	8,6		8,8	-	-
2021	49,8	37,7	24,6	13,4		24,1	7,1	13,2
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaaajallaan korkeintaan 1h viikossa, %								
2019	-	-	25,8	28,1	27,4	22,8	-	-
2021	-	-	30,6	34,5	27,7	18,5	33,8	47,1

4.3 Kehittämiskohde: Työikäisten työmatka- ja vapaa-ajan liikkumisen aktivointi

Paikallista tietoa työikäisten liikunta-aktiivisuudesta ei ole saatavilla, mutta reilu puolet lappilaista työikäisistä ja 65 –vuotta täyttäneistä liikkui 2020 terveytensä näkökulmasta liian vähän (Taulukko 15).

Taulukko 15. Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus % 2020	Lappi	Koko maa
20 – 64 -vuotiaat	58,5	59,3
65 vuotta täyttäneet	60	65,9

Liikunta-aktiivisuuden lisäämiseksi on, kuten aiemminkin mainittu, kunnostettu kaikenikäisille kuntalaisille suunnattuja liikuntareittejä ja –paikkoja, parannettu liikenneturvallisuutta katutöillä, viestitty aktiivisesti liikuntapaikoista ja –mahdollisuuksista, sekä pyritty sisäliikuntarajoitusten aikana kannustamaan ulkoliikkumiseen. Kaupungin työntekijöitä on kannustettu työmatkapyöräilyyn pyöräilytempauksella ja turvallisuutta vahvistavalla heijastinkampanjalla.

5 Yhteenveto

Vuonna 2021 työtä hyvinvointisuunnitelman 2017 – 2021 mukaisten tavoitteiden ja kehittämiskohteiden osalta on tehty toimialakohtaisesti, poikkihallinnollisesti ja verkostoyhteistyönä monipuolisesti. Hyvinvointisuunnitelmakauden päättyessä on tehty koko kautta koskeva arviointi ja sen pohjalta laadittu hyvinvointi- ja turvallisuusohjelma kaudelle 2021 -2025. Arvioinnissa käy ilmi, että osassa edeltävän kauden kehittämiskohteita on edetty tavoiteltuun suuntaan, mutta alkavan kauden haasteet liittyvät tehdystä työstä huolimatta edelleen paljolti samoihin teemoihin; osallisuus, elintavat (ravitseminen, liikkuminen, lepo, päihteet), elin- ja toimintaympäristöt. Kehityksen ja tehdyn työn arviointia vaikeuttaa menneen kauden kahden viimeisen vuoden osalta ennakoimaton muutostekijä, covid -19 –pandemia, jonka pitkäaikaiset hyvinvointivaikutukset tulevat näkyviin vasta pidemmän ajan seurannassa.